

OPVALLENDE STIJL: DRIESLAGEN EN ELLIPSEN

Bij een opvallende stijl gaat het erom dat de woorden en formuleringen zelf 'mooi' zijn en dus opvallen. Schrijvers, reclamemakers en journalisten zetten hiervoor allerlei stijlstrategieën in. Je gaat twee van deze strategieën eerst onderzoeken en daarna zelf gebruiken.

Opdracht 1 Introductie

Waarschijnlijk heb je zelf al wel eens een drieslag geformuleerd, zonder dat je je realiseerde dat je een stijlstrategie gebruikt die al duizenden jaren oud is. Je gaat deze strategie onderzoeken. Wat daarbij helpt: het woord drieslag 'verraadt' al wat de strategie inhoudt.

- a) Lees de teksten 1 – 6 en let op overeenkomstige formuleringen. Door deze formuleringen met elkaar te vergelijken kun je achterhalen wat een drieslag precies is.
- b) Markeer in de teksten alle drieslagen. In sommige teksten zitten er meer dan één.

Tekst 1

Moria is overvol. En dat geeft grote problemen in dit kamp voor vluchtelingen op het Griekse eiland Lesbos, zeggen de VN en hulporganisaties. Gevechten, wanhoop en seksueel geweld zijn er aan de orde van de dag. En midden in deze ellende wonen kinderen en jongeren. Hoe gaat het met hen?

Tekst 2

Gebroken botten, bloedende oren en benen waar hij niet eens op kan staan. Zo kwam Bobi Wine vorige week uit de gevangenis. De Oegandese rapper is een fel tegenstander van de dictatoriale president van zijn land en daarom werd hij opgepakt. Maar wie is deze rapper eigenlijk?

Tekst 3

'Klimaatradicaal met Asperger', staat er in haar bio op Instagram. Volhardend, inspirerend en idealistisch zou ze daar makkelijk nog aan toe kunnen voegen. De Zweedse Greta Thunberg (15) is namelijk al dik twee weken aan het staken voor een beter klimaat.

Tekst 4

Echt, ik schaam me weleens als ik mensen mijn huis laat zien, vooral als ze dan zeggen dat hun hele huis in mijn hal past. Maar ja, ik woon er nu eenmaal en het enige wat ik ter verdediging aan kan voeren, is dat ik me het hompeschompes heb gewerkt om er te kunnen wonen en dat ik het helemaal zelf heb verdiend. Zonder iemand op te lichten, de belasting te tillen of er een rijke vent van wie ik niet hou voor te trouwen.

Tekst 5

Aangeboden: een grote dekenkist gemaakt van pallethout. Ideaal voor iedere kinderkamer! De kist kan gebruikt worden als zitbank, hij kan gebruikt worden als siermeubel en hij kan gebruikt worden als opbergkist voor speelgoed. De kist is stevig, degelijk en splintervrij! Vraagprijs: 65 euro.

Tekst 6

Als je schrijft is het interessant om na te denken over de vraag waar en hoe vaak je een stijlfiguur inzet. Daar zijn geen regels voor, maar duidelijk is wel dat je in een appje, een

blog of een column veel meer mogelijkheden hebt voor opvallende stijlmiddelen dan in een inleiding van het profielwerkstuk. Het gebruik

van stijlmiddelen is een kwestie van doseren, experimenteren en kijken naar effecten van je taalkeuzes.

Opdracht 2

Lees theorieblokje 1: De drieslag als stijlstrategie.

- a) Markeer de belangrijke informatie.
- b) Bekijk daarna nog een keer de teksten 1-6 en markeer zo nodig nog meer drieslagen. In totaal staan er acht drieslagen in de zes teksten.

1 DE DRIESLAG ALS STIJLSTRATEGIE

De drieslag wordt soms ook wel aangeduid met de Latijnse term trikolon (of tricolon). Deze stijlstrategie wordt al heel lang gebruikt. *Ik kwam, ik zag, ik overwon* schreef de Romeinse legeraanvoerder Julius Caesar na een gewonnen veldslag (*veni, vidi, vici*). En de Bijbel noemt *geloof, hoop en liefde* als pijlers van een betekenisvol leven. Ook tegenwoordig wordt de drieslag veel gebruikt, bijvoorbeeld in reclames. *Shoot it. Save it. Share it.* (iPhone). *Veilig, vlug, voordelig* was ooit de reclameslogan van de Nederlandse Spoorwegen. Een busmaatschappij sloot aan met *snel, stipt, slim*.

Het mooie aan de drieslag is dat die in verschillende situaties kan worden gebruikt: in krantenberichten, betogen, columns, toespraken, reclames, etc. Wat maakt deze stijlstrategie aantrekkelijk? Een goede drieslag maakt taalgebruik speels en afwisselend. Een leerling schreef bijvoorbeeld in een opstel over huiswerk: *Ik wil graag zelf bepalen waar, wanneer en met wie ik mijn huiswerk maak*. Deze drieslag maakt de zin net iets leuker om te lezen. Er is nog een tweede effect. Een geslaagde drieslag geeft de lezer het idee dat een opsomming ‘compleet’ is. Met een goede drieslag ‘is alles gezegd’. Hierboven heb je daarvan voorbeelden gezien. Een geslaagde drieslag maakt een reclameslogan opvallender, een betoog krachtiger en een toespraak prettiger om naar te luisteren.

Sommige drieslagen die je zojuist hebt gelezen vallen om nóg een reden op. Bij veel van deze drieslagen zijn de beginletters zijn dezelfde: **Veilig, Vlug, Voordelig**. Zo’n *alliteratie* (gelijke beginletters) maakt een drieslag extra bijzonder. Een alliteratie creëert dus een extra effect, maar ze is niet per se nodig.

Opdracht 3 Stijlanalyse van een krantenbericht

Op dinsdagavond 5 2019 maart speelde Ajax voor het eerst in dertien jaar weer een uitwedstrijd voor de kwartfinale van de Champions League. Ajax voetbalde tegen Real Madrid: de club die in 2016, 2017 en 2018 de Champions League had gewonnen. De uitgangspositie was ongunstig: thuis had Ajax met 2-1 verloren. Iedereen wist zeker: Ajax is volstrekt kansloos tegen de drievoudige winnaar van de Champions League. Die avond voltrok zich echter ‘het wonder van Madrid’: Ajax won met 4-1. Journalist Willem Visser schreef een half uur na de wedstrijd een verslag voor *De Volkskrant*.

- a) Lees tekst 7, fragmenten uit het wedstrijdverslag van Willem Visser.

- b) In de tekst staan twee duidelijke drieslagen. Markeer deze twee drieslagen. Wat ook opvalt aan deze tekst, is de afwisseling van zinsbouw. De journalist gebruikt hele korte zinnen, gemiddelde zinnen en hele lange zinnen. Noteer van alle drie 2 zinsnummers.
 Hele korte zinnen: 2, ...
 Gemiddelde zinnen: ... ,
 Hele lange zinnen: ... , ...
- c) Het is geen toeval dat dit wedstrijdverslag een grote variatie aan zinsbouw bevat. Noem minimaal twee effecten van deze afwisseling op de lezer.

Tekst 7

(1) Ajax, gewoon voetballen, vrij van stress. (2) Aanvallend. (3) Nederlands. (4) Frenkie de Jong en Donny van de Beek zwaaiden nog naar familie, tijdens de hymne van het toernooi. (5) Kijk die Frenkie, wegdraaiend van Modric, passerend, tiktak, met links en rechts, bliksemsnel. (6) Onwaarschijnlijk zoals hij heerste, tackelde, passte.

(7) Dusan Tadic met zijn overzicht, zijn twee assists en een doelpunt, met zijn Zidane voor de 0-2, de passerbeweging in de pirouette, ergens op dat schitterende gras, gevolgd door een pass uit duizenden op David Neres. (8) Die scoorde beheerst met rechts. (9) Maar er was zoveel meer op deze wonderavond. (10) De vastberadenheid van Daley Blind, de elegante klasse van Matthijs de Ligt, de onversaagdheid van Nicolas Tagliafico, de diepgang van Donny van de Beek en natuurlijk, Hakim Ziyech. (11) Zijn jagen, zijn dribbels, zijn passing. (12) Machtig mooi. (13) Hij scoorde de zo belangrijke, vroege 0-1, in de zevende minuut. (14) Hij veroverde de bal op Kroos, stuurde Tadic op pad, liep mee en schoot ziedend in.

Opdracht 4

- a) Lees theorieblokje 2: de korte zin als stijlstrategie.
 b) Je gaat straks zelf experimenteren met drieslagen en met opvallende korte zinnen. Markeer alvast in dit theorieblokje de informatie die je daarbij gaat helpen.

2 DE KORTE ZIN ALS STIJLSTRATEGIE

In tekst 7 zie je voorbeelden van korte zinnen. Sommige zinnen zijn héél kort, zoals zin 2 en 3, maar ook andere zinnen zijn opvallend kort. Kijk maar eens naar de eerste zin: *Ajax, gewoon voetballen, vrij van stress*. Deze zin heeft wel een onderwerp (Ajax), maar geen persoonsvorm. Het is dus een incomplete zin. Zo'n incomplete zin wordt ook wel een *ellipsis* genoemd. Ellipsen worden vaak als stijlstrategie gebruikt. Zo'n korte zin valt op, juist omdat er 'geen woord te veel staat'. Korte zinnen worden vaak gebruikt in reclames:

Kruidvat: steeds verrassend altijd voordelig.

Amsterdam heeft het.

Het kán in Almere.

Een advocaat: beter vroeg dan laat.

Ook in zakelijke teksten, zoals een betoog, boekverslag of beschouwing, kun je korte zinnen gebruiken, maar dan wel met mate. Korte zinnen worden dan bijvoorbeeld gebruikt als titel, als een openingszin of als afsluiting van een alinea. Een korte zin kan bijvoorbeeld de conclusie van je betoog extra krachtig maken:

Kortom: de schoolkantine kan voortaan beter zonder cola.

Mijn conclusie: Rutte is uitgeregeerd.

Een verplichte boekenlijst op de havo? Geen goed idee, mevrouw Verhoeks.

SCHRIJFOPDRACHT

Kies uit opdracht A **of** B

- A. Stel: je wilt een product verkopen via Marktplaats. Je kunt denken aan je mobieltje, je fiets, je spelcomputer etc. Daarvoor ga je een enthousiaste en duidelijke beschrijving van ongeveer 100 woorden schrijven.
- Surf naar Marktplaats.nl en analyseer minimaal drie beschrijvingen.
 - Noteer in steekwoorden wat er in jouw beschrijving komt.
 - Schrijf een eerste versie, analyseer je tekst en herschrijf vervolgens je advertentie.
 - Formuleer in je tekst een drieslag en maak bewust gebruik van een gevarieerde zinsbouw, met minimaal één opvallend korte zin.
 - Je definitieve tekst is correct, duidelijk, aantrekkelijk en liefst ook (een beetje) opvallend.
- B. Stel: een dierbare van je geeft een groot feest, omdat diegene negentig jaar is geworden, vijftig jaar is getrouwd, vijfentwintig jaar in het onderwijs zit of emigreert naar een ver land. Het kan dus gaan om je opa en oma; een bevlogen docent of volleybalcoach; een dierbare vriend, vriendin, oom, tante, neef of nicht. Jij houdt op het feest een korte maar krachtige toespraak van 150 – 250 woorden. Je schrijft deze toespraak helemaal uit.
- Noteer eerst in steekwoorden wat je wilt zeggen
 - Schrijf de toespraak.
 - Maak bewust gebruik van een gevarieerde zinsbouw, met minimaal één opvallende korte zin.
 - Formuleer een of meerdere drieslagen.